

для порятунку, й без них не можна стати блаженним. Вчення про порятунок вірою спрощує протестантську догматику. Врятована людина може молитися, прагнути жити праведно, але не обов'язково дотримуватися аскези.

Таким чином, лютерани вчать, що Церква є співтовариством святих, розуміючи слова апостола Павла опосередковано, а саме як життя в християнській громаді, яка об'єднує всіх віруючих.

ФІЛОСОФІЯ І ТРІАДОЛОГІЯ: МЕТАФІЗИЧНЕ ТЛО ТРИНІТАРНИХ СПОРІВ ІV СТОЛІТТЯ

Доп. – доц. Кобяков О.М.

З початку ІV століття, коли християнська Церква нарешті звільнилася від гонінь з боку язичницької держави, коли християнство нарешті було визнане імператорською владою, для віри настали нові, ще серйозніші випробування. Аріянська ересь, а згодом її численні рецидиви – аномейство, духоборство, олідіанство – загрожували самому існуванню віри Христової. Вчення про Слово як про перше створіння, посередника між Богом і світом, зовсім іншоприродного Отцю, руйнувало вчення про Святу Трійцю, справу ікономії спасіння: адже створіння не може принести спасіння створінню. Всі названі антиринітарні ересі ґрунтувались – звичайно опосередковано, через антиохійську богословську традицію – на метафізиці і теології Арістотеля, і їх спростування вимагало арістотелівської ж метафізичної зброї. Причинами цього були наступні:

1. Християнство було молодим, суспільство – напівязичницьким. В боротьбі нікейської ортодоксії і аріянства суспільна симпатія належала наразі аріянам. Це відповідало духові часу: основна аріянська ідея єдиної вищої істоти зближувала ересь з язичницьким неоплатонізмом, а вчення про Сина Божого як напівбога споріднювало її з уявленнями про богів «народної релігії».

2. Термін нікейського символу віри «єдиносутній» став серйозним каменем спотикання і в ортодоксальному таборі, бо його можна було розуміти:

А) У монархіанському, а саме савеліянському сенсі єдиногобожжя, при котрому Отець і Син розрізняються лише за іменами, як «личини» одного і того ж лиця;

Б) У сенсі «розподілу» єдиної божественної сутності між Отцем і Сином як «співнащадками», як двома світильниками від одного світила;

В) У сенсі неоплатонічної еманациї, уявлення про Сина як про частину субстанції Отця, так, що єдина «річ» розділяється між двома.

3. Термін «сутність» також мав у богословів IV століття неоднозначне тлумачення. Сутність розумілась в значенні індивідуального буття (як у Арістотеля), і в значенні істоти. Нерідко старонікейці змішували поняття сутності з поняттям «іпостась», яке також мало арістотелівське походження і широко вживалося в неоплатонізмі, а після запозичення – в олександрійському християнському богослів'ї (у Орігена і Діонісія Олександрійського). Чинником підсилення цієї плутанини став латинський переклад *hypostasis* – *substantia*. Відтак, єдина сутність Отця і Сина сприймалася багатьма (і особливо на Заході) як одна іпостась і, навпаки, три іпостасі в єдиному Бозі могли розумітися як тенденція до введення трьох сутностей, трьох богів – до тритеїзму.

Таким чином, боротьба християнської ортодоксії з антиринітарними ересями набувала філософсько – термінологічного характеру. На часі була метафізико – поняттєва реформа трічного богослів'я, потрібно було стару арістотелівську метафізику з логікою використати як інструмент проти ересей, які також не гребували користуватися Стагіритом. Біблійські аргументи православних проти аріян не діяли, адже започаткована ще Філоном традиція тлумачення Святого Письма була настільки алегорично – широкою, що на певній

стадії полеміки не могла задовольнити надто суворим вимогам до точності догматичних формулювань, які ставила ця полеміка. Необхідний був творчий розвиток аристотелізму, його «оцерковлення» в троїчному богослів'ї. Він був здійснений, і цей богословсько – філософський акт називається «кападокійським синтезом».

ЛЮДИНА І НООСФЕРА

Доп. – Харченко В.С., ЕС-52
Наук. кер. – доц. Кобяков О.М.

Ідеї В.І. Вернадського (1863-1945) набагато випередили той час, у якому він жив і творив. В повній мірі це стосується вчення про біосферу і її перехід у ноосферу. Тільки сьогодні, за умов незвичного загострення глобальних проблем стають зрозумілими пророчі слова мислителя про необхідність думати і діяти в планетарно-біосферному аспекті. Лише сьогодні руйнуються ілюзії технократизму, підкорення природи і виявляється єдність біосфери і людства. Доля нашої планети і доля людства – єдині.

Вчення про ноосферу пов'язане з людиною не випадково. Його не можна охарактеризувати набором об'єктивних ознак, що притаманні природі на певному етапі. Головне і найсуттєвіше для ноосфери – принципово новий тип зв'язку природи й людини. Тому можна сказати, що її формування передбачає глибокі перетворення в самій людині і насамперед у сфері її свідомості.

З іншого боку, поняття ноосфери набуває свого особливого сенсу лише у співвідношенні з аналогічними поняттями біосфери і техносфери. Ці поняття не означають найменування періодів в історії планети, що змінюють одне одного. Звичайно, певні хронологічні періоди відділяють виникнення від часу становлення техносфери, але суть їх відношення до часової послідовності не зводиться. Але сучасна людина втягнена в усі типи зв'язків з природою, що стоять за